

“ΕΙΜΑΙ ΥΠΕΡΤΙΜΗΜΕΝΟΣ”: ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Κουντουράς Γεώργιος¹

Περίληψη

Ο Φιλοκτίτης είναι στην ηλικία των εννέα ετών και ήδη από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου αντιμετωπίζει έντονες δυσκολίες προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον και επιθεικότητας με τους συμμαθητές του· γεγονός που φέρνει συνεχή αδιέξοδα στην οικογένεια και στις σχέσεις μεταξύ τους. Αν και γίνονται πολλές προσπάθειες από τους γονείς να κατανοηθεί και να επιλυθεί το πρόβλημα με διάλογο, με τιμωρίες και σε ελάχιστες των περιπτώσεων με βία, αυτό δεν έχει κανένα αποτέλεσμα. Οι δάσκαλοι παροτρύνουν την οικογένεια να αξιολογηθεί το παιδί από το Κ.Ε.Σ.Υ της περιοχής τους, πράγμα που, λόγω των μεγάλων αδιεξόδων, πραγματοποιείται. Τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης αποτύπωσαν ένα παιδί χαρισματικό και σε αυτό αποδόθηκαν και οι δυσκολίες του. Αν και δόθηκαν σε δασκάλους και τους γονείς κάποιες σχετικές οδηγίες παρέμβασης και μεσολάβησαν 2 χρόνια περίπου μετά τη διάγνωση, το παιδί συνέχισε να αποτελεί “πρόβλημα” για όλους. Τελικά στράφηκαν σε παιδοψυχιατρική εκτίμηση, η οποία κατέδειξε διαταραχή ελλειμματικής προσοχής & υπερκινητικότητας. Αποφάσισαν τότε οι γονείς να ζητήσουν τη βοήθεια ενός ψυχαναλυτή. Ο Φιλοκτίτης ήδη από την πρώτη συνάντησή του με τον αναλυτή αναδεικνύει τη θέση του στις ασυνείδητες επιθυμίες των γονέων. Αποτυπώνει έντονα στα ικνογραφήματά του μια θεμελιώδη φαντασίωση ικανοποίησης της επιθυμίας της μητέρας από την πλευρά του ερωτικού συντρόφου και του πατέρα από την πλευρά του χαρισματικού αντικειμένου. Το παιδί έρχεται εδώ να συναντήσει την ασυνείδητη επιθυμία αυτής της οικογένειας και να απαντήσει μέσα από τα συμπτώματά του. Συμπτώματα που εγγράφονται στους καταλόγους των ψυχοδιαγνωστικών εγχειριδίων ως Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής & Υπερκινητικότητας ή Χαρισματικό παιδί.

Λέξεις-κλειδιά: *Ασυνείδητο, Δυσκολίες προσαρμογής, Επιθεικότητα, Επιθυμία των γονέων*

1. Κοινωνικός λειτουργός, ψυχολόγος, διδάσκων 407/80, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Εισαγωγή στην Ιστορία (ή στο ιστορικό)

Ο Φιλοκίτης είναι εννέα (9) ετών και πηγαίνει στην Γ' τάξη δημοτικού σχολείου. Γόνος μεσο-αστικής οικογένειας, η μητέρα του είναι ιδιωτική υπάλληλος και ο πατέρας του εργάζεται σε μια υπηρεσία κοινής ωφέλειας. Έχει έναν αδερφό δύο χρόνια μεγαλύτερο από αυτόν και οι σχέσεις τους φαίνονται καλές. Σύμφωνα με τις αφηγήσεις των γονέων, στην οικογένεια υπάρχουν κάποιες συγκρούσεις αλλά αυτές είναι περιστασιακές. Από αυτά που αναφέρουν φαίνεται ότι το κλίμα στην οικογένεια διακατέχεται από έντονες δημοκρατικές αξίες. Ο καθένας έχει λόγο και δικαιώματα στην καθημερινότητα, στις σχέσεις και στις επιλογές. Αυτές τις ήρεμες στιγμές «οικογενειακής δημοκρατίας» έρχεται να ταράξει η συμπεριφορά του Φιλοκίτη, ο οποίος «ξεσκεπάζει» με αυτά που κάνει όλα τα φαντασιακά συμπλέγματα αυτής της οικογένειας. Ήδη από τις πρώτες ημέρες του νηπιαγωγείου φάνηκε να είναι ατίθασος, ανυπάκουος, επιθετικός. Μπορούσε να φέρει εύκολα τους δασκάλους του σε αδιέξοδο και εκτός ελέγχου, αν και έχει χαρακτηριστεί από αυτούς αρκετά έξυπνος και οξυδερκής.

Οι γονείς του από την αρχή είναι αρκετά προβληματισμένοι με όλη αυτή τη συμπεριφορά. Προσπαθούν να καταλάβουν τι συμβαίνει στον Φιλοκίτη και αντιδρά με αυτόν τον τρόπο στο σχολείο, στις σχέσεις του με τους συμμαθητές και τους δασκάλους ή ακόμη και στην οικογένεια με τις έντονες συγκρούσεις που έχει με τον αδερφό του και ορισμένες φορές με τη μητέρα του. Οι γονείς φάνηκε να καταβάλλουν ιδιαίτερες προσπάθειες για να τον βοηθήσουν με συζητήσεις, όρια και πολλές φορές όρους και στερήσεις, ο καθένας από την πλευρά του, αλλά όλο αυτό φάνηκε να μην έχει κανένα αποτέλεσμα. Τα πράγματα δυσκόλεψαν ιδιαίτερα για την οικογένεια όταν άρχισαν να γίνονται έντονες οι διαμαρτυρίες των άλλων γονέων του σχολείου για πράξεις του Φιλοκίτη, ο οποίος γινόταν βίαιος με τα άλλα παιδιά, τα χτυπούσε πολλές φορές αρκετά σοβαρά ή μιλούσε υβριστικά απέναντί τους. Το αποτέλεσμα ήταν η μητέρα να μη θέλει να πηγαίνει στο σχολείο για να παραλάβει τον Φιλοκίτη γιατί δεν άντεχε την επιθετικότητα και τα σχόλια είτε από τους δασκάλους είτε από τους γονείς. Η ζωή και η καθημερινότητά της είχε γεμίσει με άγχος. Έτυχε πολλές φορές να την καλεί στο τηλέφωνο η διευθύντρια του σχολείου και να της ζητά «εδώ και τώρα» να βρεθεί μια λύση στο πρόβλημα που λέγεται Φιλοκίτης.

Ενέργειες- Αρχική Διαγνωστική Εκτίμηση

Σε αυτά τα αδιέξοδα και στις έντονες διαμαρτυρίες εκπαιδευτικών και γονέων η οικογένεια πήρε την απόφαση, μετά και από παρότρυνση της δασκάλας της τάξης, να ζητήσει βοήθεια από ειδικούς. Για αυτό έγινε σχετική παραπομπή στο Κέντρο Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ). Κλείστηκε συγκεκριμένο

ραντεβού, έγιναν οι απαραίτητες διαγνωστικές εκτιμήσεις στον Φιλοκλήτη και τελικά, αφού αποκλείστηκαν κάποιες ιδιαίτερες παθολογίες, το παιδί εντάχθηκε στην κατηγορία των χαρισματικών παιδιών. Ήταν ένα χαρισματικό παιδί με αρκετά υψηλό δείκτη νοημοσύνης που κυμαινόταν από 120 έως 129, χωρίς μαθησιακές δυσκολίες, αλλά που δεν μπορούσε να συμβαδίσει με τις απαιτήσεις του σχολικού προγράμματος, για αυτό και δεν είχε κανένα ενδιαφέρον για τις σχολικές δραστηριότητες.

Η διαγνωστική εκτίμηση έκανε ιδιαίτερα περήφανους τους γονείς, οι οποίοι μπορούσαν τώρα να σταθούν ισότιμα και ίσως και λίγο ναρκισσιστικά απέναντι στον κοινωνικό "Άλλο", ο οποίος αντιπροσώπευε τη μέχρι τότε στάση του εκπαιδευτικού προσωπικού και των γονέων των άλλων παιδιών.

Ο ανωτέρω φορέας έδωσε στους εκπαιδευτικούς της τάξης για να βοηθήσουν τον Φιλοκλήτη κάποια πρόταση για διαφοροποιημένο τρόπο διδακτικής παρέμβασης και εμπλουτισμό του διδακτικού υλικού με διαβαθμισμένη δυσκολία.

Περατέρω Εξέλιξη της Περίπτωσης

Από τους πρώτους κιόλας μήνες δε φάνηκε να υπάρχει καμία αλλαγή στη συμπεριφορά του Φιλοκλήτη. Τα πράγματα συνέχιζαν στον ίδιο βαθμό και αυτό έκανε έντονη την αγανάκτηση των γονέων, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν στο να ζητήσουν βοήθεια από Παιδοψυχιατρικό Τμήμα Νοσοκομείου. Οι εκτιμήσεις σε αυτή την περίπτωση κατέδειξαν ότι το παιδί αντιμετωπίζει διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας. Τα πράγματα τώρα αλλάζουν και οι γονείς αναζητούν τη βοήθεια διαφόρων ειδικοτήτων για εργοθεραπεία, ψυχοθεραπεία κλπ.

Εδώ μπαίνει έντονα στο προσκήνιο ο πατέρας, ο οποίος φαίνεται αρκετά αποφασισμένος να πάρει την τύχη της οικογένειας στα χέρια του, γίνεται πιο αυστηρός, πιο απόλυτος και μερικές φορές χτυπάει τον Φιλοκλήτη.

Από αυτό το δεύτερο βήμα «υποστήριξης» του Φιλοκλήτη έχουν περάσει κάποιοι μήνες προσπάθειας, το παιδί όμως συνεχίζει την πορεία του ακάθεκτο χωρίς καμιά ιδιαίτερη αλλαγή. Απλά τώρα φεύγει από την τάξη χωρίς να ρωτήσει, σηκώνεται και τρέχει την ώρα του μαθήματος ή πάει στο παράθυρο και σχολιάζει αυτά που βλέπει. Το σχολείο έχει ενημερωθεί για τη νέα διαγνωστική εκτίμηση που έγινε στον Φιλοκλήτη και η εκπαιδευτικός της τάξης προσπαθεί να ακολουθήσει κάποιες νέες οδηγίες που έχουν δοθεί από το παιδοψυχιατρικό τμήμα του νοσοκομείου και αφορούν την αλλαγή θέσης του μαθητή μέσα στην τάξη, τη διοχέτευση της ενέργειας, την ανάρτηση μηνιαίου ημερολογίου κλπ. Η συνεργασία των γονέων με τη δασκάλα ήταν καλή, δεν υπήρξαν όμως σημαντικές αλλαγές και τα προβλήματα συνεχίστηκαν, γεγονός που οδήγησε την

οικογένεια να ψάχνει λύσεις, φτάνοντας στον αναλυτή, ο οποίος είχε, ως ομιλητής, παρευρεθεί σε ένα σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο του Φιλοκλήτη.

Συνάντηση με την Οικογένεια

Οι γονείς είναι απόλυτα συνεπείς στην ώρα προσέλευσης. Ο πατέρας φαίνεται πιο επιφυλακτικός σε αυτό που θα διαμειφθεί και αυτό τον κάνει αρκετά διστακτικό στο να πάρει το λόγο.

Μιλάει πρώτη η μητέρα του Φιλοκλήτη ύστερα από προτροπή του αναλυτή για το ποιος θα ήθελε να ξεκινήσει να μιλάει αναφορικά με αυτό που απασχολεί την οικογένεια. Ο λόγος της μητέρας έχει μέσα του την απελπισία: *«Δεν μπορώ πια»*, αναφέρει, *«έχω φτάσει στα όριά μου. Δεν αντέχω να πηγαίνω στο σχολείο και να απολογούμαι σε γονείς και δασκάλους για τη συμπεριφορά του Φιλοκλήτη. Ντρέπομαι γιατί δεν έχω πια τι να τους πω. Δοκιμάσαμε τα πάντα, δε γίνεται τίποτα»*. Η όψη της δείχνει μια γυναίκα αρκετά δυνατή, αποφασισμένη, έτοιμη να δώσει ένα τέλος με όποιον τρόπο μπορεί σε αυτό. Είναι αυτή άλλωστε που κινητοποίησε όλη την οικογένεια για να ζητήσουν βοήθεια. Η μητέρα συνεχίζει τις περιγραφές σε ό,τι αφορά τη συμπεριφορά του Φιλοκλήτη. Μιλάει για το πώς συμπεριφέρεται στο σπίτι και το τι γίνεται εκεί, ότι είναι ανυπάκουος, ασχολείται πολλές ώρες με video games, ότι δεν μπορεί να συγκεντρωθεί σε αυτό που κάνει για πολύ ώρα. Χτυπάει το μεγάλο αδερφό του, δεν μπορεί να καθίσει ήρεμος και κινείται συνέχεια. Πολλές φορές γίνεται παρορμητικός, μπορεί να τρέξει στο δρόμο χωρίς να προσέξει, βαριέται εύκολα σε αυτά που κάνει. Δε θα ακούσει εύκολα τους γονείς όταν του ζπάνε κάτι, δυσκολεύεται να περιμένει και μπορεί να μιλά υπερβολικά χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερος λόγος.

Το λόγο εδώ θα πάρει ο πατέρας για να συμφωνήσει σε όλα αυτά. Είναι έντονα αισθητό ότι και για τους δύο είναι ένα βαρύ φορτίο. Από την άλλη όμως, ο ίδιος ξεκινάει να περιγράφει τον Φιλοκλήτη μέσα από έντονο θαυμασμό, εστιάζει στην εφευρετικότητα των λόγων του, στις λέξεις που χρησιμοποιεί, πόση εντύπωση του κάνει όταν του λέει πράγματα που ούτε ο ίδιος θα μπορούσε να τα έχει φανταστεί. Στα λόγια του κυριαρχεί το μεγαλείο αυτού του παιδιού. Τον χαρακτηρίζει ως τον καλύτερό του φίλο και περιγράφει πόσο απολαμβάνει τους περιπάτους μαζί του, γιατί κάθε φορά με αυτά που λέει συνεχίζει να τον εκπλήσσει. Η μητέρα σε αυτό το σημείο δείχνει με το χαμόγελό της να συμφωνεί για τις δυνατότητες που έχει ο Φιλοκλήτης αναφορικά με τα άλλα παιδιά αλλά και με τον μεγάλο τους γιο. Αυτά τα θετικά «συμπώματα» του γιού τους φαίνεται να τους απαλλάσσουν από την ασυνείδητη ενοχή. Από τα λεγόμενα των γονέων φαίνεται ότι αισθάνονται ότι είναι μια αρκετά δεμένη οικογένεια. Αναφέρουν συχνά ότι κάνουν πολλά πράγματα μαζί και μοιράζονται αρκετές εμπειρίες. Θεωρούν ότι γνωρίζουν καλά ο ένας

τον άλλον. Μιλάνε για σεβασμό και για μια έντονη ανάγκη να είναι ο ένας με τον άλλο. Ο πατέρας αναφέρει ένα είδος σύμπραξης που υπάρχει μεταξύ των μελών της οικογένειας προκειμένου να στηριχθεί το οικογενειακό οικοδόμημα. Φαίνεται η υφιστάμενη οργάνωση να στηρίζει τις προσπάθειες όλων, τουλάχιστον αυτό θέλουν οι γονείς να διαφανεί στα λόγια τους. Τα όρια στις σχέσεις δεν μοιάζουν να είναι ξεκάθαρα καθώς οι ρόλοι αναμειγνύονται ή πολλές φορές και εναλλάσσονται. Ο πατέρας φαίνεται να προσπαθεί να θέσει ένα είδος άκαμπτων ορίων προσπαθώντας να βάλει τάξη στη συμπεριφορά του Φιλοκλήτη, αλλά αυτό καθίσταται αδύνατο. Ο Φιλοκλήτης μοιάζει να έχει μια ιδιαίτερη σχέση με τη μητέρα καθώς κάνουν πολλά πράγματα μαζί, ακόμη και τις δουλειές και το μαγείρεμα του σπιτιού. Η καθημερινή πραγματικότητα δείχνει να έχει μια ρουτίνα που την καταρρίπτει το «πρόβλημα» του Φιλοκλήτη και η συμπεριφορά του. Γίνεται ιδιαίτερα αισθητό από τα λόγια της μητέρας ότι η ίδια έχει μια ιδιαίτερη σχέση με τον Φιλοκλήτη, ένας είδος δικής τους επικοινωνίας και αγάπης. Ο πατέρας σε όλο αυτό φαίνεται ότι δεν έχει εμπλοκή καθώς το υποσύστημα Μητέρα - Φιλοκλήτης με έναν τρόπο τον κρατάει απέξω. Ο αδερφός μοιάζει να μην έχει σχεδόν καμιά συμμετοχή γενικότερα στις δυναμικές και τις σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί στην οικογένεια. Όλοι και όλα δίνουν την εντύπωση ότι κινούνται γύρω από τη ζωή του *Φιλοκλήτη* περιορίζοντας την παρουσία του αδερφού στα οικογενειακά υποσύνολα.

Ιστορικό γάμου των γονέων

Οι δυο τους γνωρίστηκαν σε μια εκδρομή. Εκεί ο πατέρας θαύμασε το δυναμισμό αυτής της γυναίκας, με τις πρωτοβουλίες που πήρε όταν η ομάδα βρέθηκε σε μεγάλο αδιέξοδο. Εκεί την “επέλεξε”. Όπως είπε χαρακτηριστικά «*αυτή είναι*», εννοώντας τη γυναίκα που θα παντρευτεί. Συχνά τονίζει το γεγονός ότι είναι μεγαλύτερος από αυτή, πάνω από μια δεκαετία, με έναν τόνο αμνηχανίας. Φαίνεται να είναι ένα φορτίο για αυτόν η διαφορά ηλικίας, χωρίς να το εξηγεί περισσότερο. Η ίδια δεν κάνει κάποια επισήμανση σε αυτό.

Αρχικές διαγνωστικές εντυπώσεις-Ερωτήματα

Στις περιγραφές τους, που γίνονται εκατέρωθεν, εμφανίζουν μια πολύ καλά οργανωμένη οικογένεια με προγραμματισμό και δραστηριότητες. Φαίνονται ιδιαίτερα ενωμένοι αλλά ταυτόχρονα φοβούμενοι ότι εύκολα αυτό μπορεί να διαρραγεί. Μοιάζει να λειτουργούν μέσα σε ένα κλειστό σύστημα όπου υπάρχουν μόνον αυτοί καθώς αποφεύγουν οικογενειακές σχέσεις με τρίτα πρόσωπα ή φίλους και αν διατηρούν κάποιες σχέσεις αυτές είναι αρκετά περιορισμένες και απόμακρες. Ο πατέρας αναφέρει ότι ο Φιλοκλήτης είναι ο καλύτερός του φίλος, τον οποίο θαυμάζει για τη φαντασία και την οξυδέρκειά του. Η μητέρα είναι αφοσιωμένη στην οικογένεια και στη δουλειά της. Δεν αναφέρει κανενός

είδους σχέσεις εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι γονείς προσπαθούν να δώσουν την εντύπωση ότι αποτελούν μια ασφαλή δυάδα, δείχνοντας να κατανοούν αυτή την επιλογή για περιορισμένες σχέσεις και ένα κλειστό οικογενειακό πλαίσιο. Φαίνεται πως πίσω από αυτές τις επιλογές προσπαθούν να περάσουν στη λήθη κάτι από το σύμπτωμα αυτής της οικογένειας.

Ο Φιλοκλήτης έρχεται με το σύμπτωμά του να το “αποκαλύψει” όλο αυτό. Φέρνει στην επιφάνεια πράγματα με επιβλαβείς συνέπειες για όλους· ο ίδιος είναι ένα σύμπτωμα με μια αλήθεια που μιλάει. Αυτό εντοπίζεται στο γεγονός ότι σε όλη τη συνάντηση, σε μια απόλυτη συνοχή των δύο, παρουσιάζεται μια πολύ καλή σε όλα οικογένεια: είναι φίλοι, είναι εραστές, είναι συγκάτοικοι, τα έχουν σκεφθεί όλα και τα έχουν συζητήσει όλα. Απλώς δεν τους «βγαίνουν» οι συζητήσεις για τον μικρό Φιλοκλήτη, ο οποίος στέκεται από την πλευρά του συμπτώματος αυτής της οικογένειας. Γενικά η συνάντηση κλείνει μέσα στα παράπονα και τους θαυμασμούς για τον Φιλοκλήτη.

Θα υπάρξει και δεύτερη συνάντηση με τους γονείς. Στο μεσοδιάστημα θα γίνει και μια πρώτη απόπειρα επαφής με τον Φιλοκλήτη.

Κάποια πρώτα ερωτήματα που έρχονται στο αναλυτικό προσκήνιο μετά τη συνάντηση με τους γονείς στρέφονται προς ένα περιεχόμενο για τη θέση του πατέρα μέσα στην οικογένεια και για τη θέση της μητέρας αναφορικά με τον γιο - «εραστή». Τί ήταν αυτή η απόλυτη συνάφεια σε όλα χωρίς ιδιαίτερες διαφωνίες; Τί αγνοεί η οικογένεια από το σύμπτωμά της; Τί είναι αυτός ο ιδιαίτερος θαυμασμός για το παιδί και από τους δύο γονείς; κλπ.

Έγινε ιδιαίτερα αισθητό ότι και οι δύο γονείς, ως υπαίτιοι του συμπτώματος του Φιλοκλήτη, κάτι έρχονται να συναντήσουν από τις δικές τους ασυνείδητες επιθυμίες, μια συνάντηση στο υπόβαθρο των φαντασιακών σχέσεων της οικογένειας σύμφωνα με τη Dolto (2006), τις οποίες το υποκείμενο επιβεβαιώνει μέσα από το νόημα του συμπτώματος.

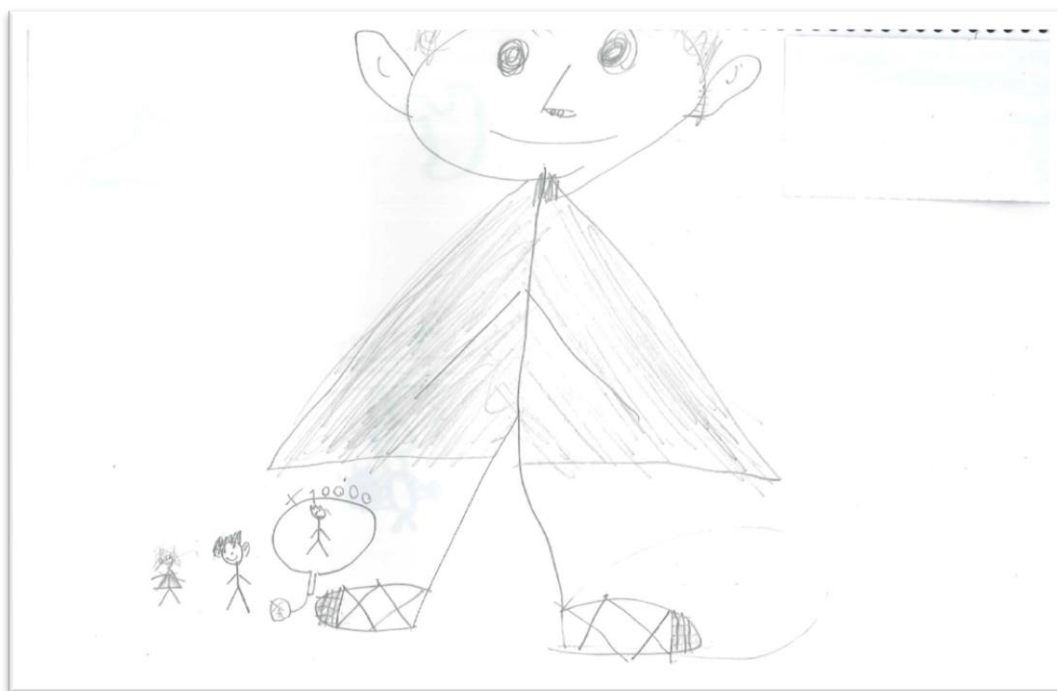
Φιλοκλήτης: τα Πρώτα «Τεκμήρια»

Ο Φιλοκλήτης έρχεται στη συνάντηση μαζί μου συνοδευόμενος από τον πατέρα, δε φαίνεται και πολύ διστακτικός, προσαρμόζεται εύκολα στο χώρο. Περιεργάζεται αντικείμενα, έπιπλα, ακόμη και το φωτισμό. Μετά τις απαραίτητες συστάσεις, τον ρωτώ εάν θέλει να με ακολουθήσει στο χώρο του γραφείου και εάν επιθυμεί να τον συνοδέψει και να είναι παρών ο πατέρας του. Δε δίνει πολύ σημασία στη ερώτησή μου. Γρήγορα και αποφασιστικά βρίσκεται στο κάθισμα και περιεργάζεται τις μπογιές, τα μολύβια, τους μαρκαδόρους, τις πλαστελίνες κλπ. Είναι αρκετά ενεργητικός, με έντονη περιέργεια

πάνω στα αντικείμενα που βρίσκονται γύρω του. Παραμένω σιωπηλός, δε δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην παρουσία μου. Έχει κάποιους σκοπούς, να κάνει τα αντικείμενα γύρω του (μπογιές, μπλοκ κλπ.) να δουλέψουν για αυτόν. Υπάρχει η επιθυμία πάνω στα αντικείμενα που τον περιβάλλουν να μεταφράσει μέσα από αυτά κάτι από το δικό του Είναι. Έχει βγάλει όλες τις μπογιές από το κουτί και τις βάζει σε μια σειρά ανάλογα με τα χρώματα, όπως αυτός θέλει να τα επιλέγει· σε πρώτη θέση βάζει τα μολύβια.

Αυτό θα πάρει το χρόνο του και ύστερα πιάνει το μπλοκ, στο οποίο ψάχνει ένα λευκό φύλλο για να ξεκινήσει. Δε με έχει κοιτάξει καθόλου μέχρι στιγμής, μοιάζει να του είμαι αδιάφορος. Τον ρωτώ αν σκέφτεται να ξεκινήσει κάτι πάνω στο χαρτί, φαίνεται αρκετά διστακτικός, σκέφτεται, τον ρωτώ εάν θέλει να ακούσει μια δική μου πρόταση, απαντάει θετικά. Προτείνω μια ζωγραφιά της οικογένειάς του. Έχει ξεκινήσει ήδη. Σκιαγραφεί κάτι αρκετά μεγάλο ακριβώς στο κέντρο της σελίδας με τεράστιο σώμα, κεφάλι και πόδια· έχει ένα ύφος κάπως κοροϊδευτικό. Κάτω στο δεξί πόδι αυτού του γίγαντα της ζωγραφιάς, αποτυπώνει δύο μικρά ανθρώπια, ένα γυναικείο και ένα ανδρικό. Στο ανδρικό σώμα, κάτω στο αριστερό του πόδι, υπάρχει μια μικρή φιγούρα που διακρίνεται ελάχιστα και ένας μεγεθυντικός φακός που πολλαπλασιάζει αυτή τη φιγούρα επί δέκα χιλιάδες φορές.

Ζωγραφιά 1

Με την ολοκλήρωση τις ζωγραφιάς, ύστερα από ένα δεκάλεπτο περίπου, τον ρωτώ τι είναι αυτό που έχει φτιάξει. Απαντάει με ευθύτητα, μοιάζει να είναι πολύ σίγουρος για αυτά που λέει. Δείχνοντας τη μεγάλη φιγούρα λέει ότι είναι αυτός, τα άλλα δύο ανθρώπια είναι η μητέρα και ο πατέρας, η άλλη η πολύ μικρή φιγούρα, είναι αυτός και

ο φακός τον πολλαπλασιάζει επί δέκα χιλιάδες φορές. «*Είμαι υπερτιμημένος*», θα μου πει και δε θα σχολιάσει τίποτα στον υπόλοιπο χρόνο, απλά έχει γυρίσει τη σελίδα και φτιάχνει κάποια αυθαίρετα σχήματα. Εδώ έχει τελειώσει η συνάντησή μας. Πριν φύγει τον ρώτησα εάν ήθελε να μου αφήσει τη ζωγραφιά, δέχεται με ευχαρίστηση. Στη συνέχεια συζητάμε για το εάν θέλει να έρχεται για να συνεχίσουμε τις συναντήσεις μας, απαντάει θετικά. Φεύγει αρκετά χαρούμενος.

Διαγνωστικές εντυπώσεις-Ερμηνείες

Αυτή η τεράστια φιγούρα που πολλαπλασιάζεται μέσα από έναν μεγεθυντικό φακό, στη μια περίπτωση αρχικά ενυπάρχει ως κάτι το υποτυπώδες στη ζωή των γονέων και στην άλλη, μέσα στις ασυνείδητες φαντασιώσεις τους, γίνεται κάτι το μεγαλειώδες σε απόλυτα μεγέθη που καταλαμβάνει όλο το χώρο αυτής της οικογένειας. Το υποκείμενο, στην περίπτωση μας ο Φιλοκλήτης, προσδίδει στη συνύπαρξή του εγκλωβισμένος μέσα στην επιθυμία του Άλλου, μια αδιαφανή και σκοτεινή επιθυμία θα μας πει ο Λακάν στο *VI Σεμινάριο για την επιθυμία* (Lacan, 2013). Ο Φιλοκλήτης φαίνεται να αναπαράγει το σύμπτωμά του στο πλαίσιο αυτής της επιθυμίας, γίνεται ο απόλυτος κυρίαρχος όλων. Τίποτα δεν μπορεί να φτάσει στη δική του διάσταση μέσα στην οικογένεια, μπορεί να παίξει όλους τους ρόλους στους οποίους είναι δέσμιος. Οι δύο γονείς επιζητούν από αυτόν την ικανοποίηση σε κάθε προσωπική φαντασίωση. Επιζητούν έναν Άλλο της ικανοποίησης· ο φακός είναι ο κατοπρισμός του Φιλοκλήτη ως είδωλο πάνω σε αυτή τη επιθυμία του Άλλου που μεγεθύνει και φτιάχνει το δρόμο για τα πορτρέτα της ζωής των άλλων (των γονέων). Γίνεται ένα Εγώ που αναπαριστά, κατοπτρικά, τα είδωλα και υπάρχει μόνο ως ένα πορτρέτο στη ζωή του πατέρα και της μητέρας. Ο ίδιος παίρνει το λόγο και λέει ότι είναι “υπερτιμημένος” μπροστά στον δικό του υποκειμενισμό. Ο Φιλοκλήτης ως υποκείμενο βρίσκεται μπροστά στον μεγάλο διχασμό της επιθυμίας των γονέων και της δικής του υποκειμενικότητας. Γίνεται έρμαιο στα σημαίνοντα του Άλλου, ένα ανυπάκουο υποκείμενο που πρέπει να είναι παρόν στις φαντασιακές απαιτήσεις. Είναι παγιδευμένος σε αυτό, δοκιμάζεται από άγχη, εκεί μιλάει μέσα από το σύμπτωμά του. Κινείται, στρέφει την προσοχή του αλλού, είναι ανυπάκουος, συγκρούεται, γίνεται επιθετικός και άλλα. Το σύμπτωμα, αναφέρει ο Nasio (2010), είναι ένα οδυνηρό συμβάν που συνοδεύεται πάντοτε από την ερμηνεία του ασθενούς ως προς τα αίτια της οδύνης του. Η ερμηνεία δίδεται εδώ από τον ίδιο τον Φιλοκλήτη: είναι αυτός ο υπερτιμημένος του Άλλου αλλά όχι ο ίδιος. Έχει να φέρει εις πέρας τις υποχρεώσεις μιας επιθυμίας και για να τα καταφέρει χρειάζεται να αποκτήσει τεράστιες ικανότητες, οι οποίες μόνο σε τέτοια μεγέθη μπορούν να υπάρξουν.

Συνέχιση των Συναντήσεων με τους Γονείς και τον Φιλοκλήτη

Σε αυτή την προσπάθεια για θεραπεία πραγματοποιήθηκαν χωριστές συναντήσεις με τον πατέρα και με τη μητέρα και κατόπιν και με τους δύο μαζί. Ακούσθηκαν πολλά και από τις δύο πλευρές. Έγινε προσπάθεια τα υποκείμενα πατέρας και μητέρα να μιλήσουν για τη σχέση τους και για τον Φιλοκλήτη, να μιλήσουν για τις δυσκολίες αυτής της οικογένειας. Όμως και στις δύο περιπτώσεις υπήρχε κάτι το συμπαγές στη συνάντηση αυτών των δύο. Η σεξουαλική σχέση με τη μορφή δεσμού που είχε εγκαθιδρυθεί στο επίπεδο της επιθυμίας αυτού του ζεύγους άφηνε κάτι εκτός της σημαίνουσας αλυσίδας. Ο κάθε σύντροφος είχε πάρει μια θέση που δεν είναι στο επίπεδο της αναγνώρισης αλλά της απουσίας. Αυτό το είδος της σημαίνουσας αξίας του Άλλου, του συντρόφου σε αυτή την οικογένεια, είχε κάτι που δεν είναι προς αποκρυπογράφηση, κάτι από αυτή τη σχέση γυναίκας και άνδρα έπρεπε να παραμένει ακατανόητο· γεγονός που αποτελούσε το συμπτωματικό θεμέλιο αυτού του ζευγαριού. Η στάση αυτή έμοιαζε να κλονίζει την πατρική λειτουργία και τη θέση του πατέρα στη δυάδα μητέρα - παιδί. Ο Φιλοκλήτης παρέμενε το απόκτημα στην επιθυμία της μητέρας και αυτό ήταν πολύ δύσκολο να διαρραγεί, καθώς δεν φάνηκε να υπάρχουν προθέσεις εγκατάλειψης του αντικειμένου-παιδί. Το γεγονός της ενσωμάτωσης του Φιλοκλήτη στην επιθυμία της μητέρας έγινε αισθητό σε μια από τις συναντήσεις μας. Ήταν αυτό το παιδί που ασκούσε γοητεία πάνω της, που οι ικανότητές του φαίνονταν να ξεπερνούν και αυτές του συζύγου. Ο έντονος θαυμασμός στις φαντασιώσεις της εκδηλωνόταν στα λεγόμενά της αλλά και στην ανάγκη της να του αναθέτει δουλειές για το σπίτι, πράγματα που θα μπορούσε να τα κάνει ο πατέρας-σύζυγος. Πολλές φορές, αν και προσπαθούσε να περιγράψει την αγανάκτησή της για τα πεπραγμένα του Φιλοκλήτη στο σχολείο και στο σπίτι, δεν φαινόταν θυμωμένη ούτε όλο αυτά είχαν κάτι το απειλητικό για την ίδια. Στις περιγραφές για το γιό της και τα «κατορθώματά» του χαμογελούσε σαν να υπήρχε μια κρυφή ικανοποίηση. Το ασυνείδητο σε αυτή την περίπτωση προσπαθούσε να αποκαλύψει κάτι από αυτό της επιθυμίας. Αυτή η ασυμμετρία για το προσφιλές αντικείμενο-παιδί στέκεται εκεί που κάτι δεν υπάρχει και το υποκαθιστά· εκεί που κάτι έρχεται να ολοκληρώσει αυτό που η ίδια δεν έχει και αναπαρίσταται μέσα από αυτό. Ο πατέρας, αν και προσπαθεί, δεν μπορεί· αν και θέλει, δεν έχει βρει ακόμη τον τρόπο. Είναι μόνος σε όλο αυτό. Η μητέρα δεν κάνει κανένα σχόλιο για τον πατέρα, ούτε για τον άνδρα της. Μιλά μόνο για το γιό και την ίδια. Δεν αναφέρεται στις τακτικές του συζύγου και στις προσπάθειές του. Δεν ακούσθηκε πώς συνυπάρχουν αυτοί οι δύο μαζί ως ζεύγος, παρά μόνο στην “τελειότητα” που φτιάχνουν όλοι ως οικογένεια. Κάτι φαίνεται να κλονίζεται από την πατρική λειτουργία. Πώς ο πατέρας λοιπόν μπορεί να ορίσει το νόμο αναφορικά με την αιμομικτική επιθυμία;

Η πατρική λειτουργία είναι αυτή δια μέσου της οποίας εισάγεται ένας νόμος απέναντι στην αιμομικτική επιθυμία. Είναι αυτός ο νόμος τον οποίο φέρει ο πατέρας και που θα επιτρέψει στο παιδί να αποχωριστεί από τη μητέρα και τις επιθυμίες της για αυτό. Ο νόμος, δια μέσου του ευνουχισμού, μεταφέρει το μήνυμα της αιμομικτικής απαγόρευσης επιτρέποντας στον πατέρα να εισέλθει στη δυαδικότητα μητέρας-παιδιού, ώστε η μητέρα να επιθυμεί φανταστικά πέρα από αυτό. Ο πατέρας προστατεύει με αυτόν τον τρόπο το παιδί από την επιθυμία της μητέρας και πιθανώς βιώνεται και ο ίδιος ως αντικείμενο επιθυμίας από τη μητέρα (Λακάν, 2013).

Έχουν περάσει ήδη δύο μήνες από τις συναντήσεις μας με τον Φιλοκλήτη, είναι τακτικός στις συνεδρίες, έρχεται χωρίς να υπάρχει πίεση από τους γονείς. Είναι γεγονός ότι έχει αναπτύξει ένα είδος μεταβίβασης με τον αναλυτή. Αυτό φάνηκε και σε μια ζωγραφιά στην οποία, αφού αποτυπώνει κάποια αφηρημένα σχήματα με κάποιες καρδιές στο πλάι, ενώ παίζει και μιλάει, γράφει: *«Η μαμά δε με καταλαβαίνει ούτε για το τι νιώθω, αλλά ο κύριος Γιώργος με καταλαβαίνει»*. Ο Φιλοκλήτης φαίνεται να επιζητά αυτή τη συνάντηση, καθώς ο αναλυτής είναι κάποιος που τον “καταλαβαίνει”, είναι αυτός (ο αναλυτής) που είναι παρών όταν ο ίδιος μιλάει για τη δική του αλήθεια. Η μεταβίβαση έχει να κάνει με τη σχέση της επιθυμίας του αναλυτή και της επιθυμίας του αναλυόμενου. Αναδεικνύει τη διαθεσιμότητα του αναλυτή να ακούσει το υποκείμενο της ανάλυσης (Lacan, 2015). Είναι αυτή που βάζει το υποκείμενο στη θέση εκείνου που δεν ξέρει και επιθυμεί να μάθει, και με αυτόν τον τρόπο το υποκείμενο μεταφέρει στην αναλυτική συνάντηση κάτι από την ασυνείδητη αλήθεια των γεγονότων που το ακολουθούν.

Σε αυτή τη συνεδρία ο Φιλοκλήτης, την ώρα που ζωγραφίζει, μιλάει για κάποιους κώδικες. Δεν έχει αναφέρει ξανά κάτι ανάλογο αλλά φαίνεται ότι αυτοί οι κώδικες απευθύνονται στη μητέρα. Ζωγραφίζει μια γυναίκα που κρατά στο αριστερό και στο δεξί της χέρι κάτι κλειδιά, όπως τα περιγράφει ο ίδιος. Αυτά τα κλειδιά τα έχει η μητέρα και πρέπει να τα χρησιμοποιήσει για να τον προστατέψει από τους κακούργους (*Ζωγραφιά 2*). Όταν οι κακούργοι έρχονται στο σπίτι και αυτός φοβάται, όπως λέει, τότε η μητέρα μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα κλειδιά για να τον προστατέψει και τότε ζωγραφίζει ένα κλουβί που μέσα είναι ένα πρόσωπο που το ονομάζει «κακούργοι» και ένα κλειδί που κρέμεται έξω από το κλουβί. Στην ίδια ζωγραφιά, κάτω από το κλουβί φτιάχνει μια πινακίδα που πάνω γράφει «μοναξιά» και ένα κλειδί που την διαλύει.

Ζωγραφιά 2

Όπως αναφέρει ο ίδιος, στη μια περίπτωση έχουμε τη μητέρα που κλειδώνει τους κακούς μακριά του και στην άλλη που κάνει τη μοναξιά με αυτό το κλειδί να μην υπάρχει. Γενικά, όταν μένει μόνος στο σπίτι, καθώς επιστρέφει νωρίτερα από το σχολείο μέχρι να έρθουν οι γονείς από τη δουλειά και ο αδερφός από το γυμνάσιο, παίρνει τηλέφωνο και μιλάει συνέχεια με τη μητέρα του. Αυτό το κάνει για να μην φοβάται καθώς περνάει σκέψεις από το μυαλό του ότι θα έρθουν οι κακούργοι. Η μητέρα που κρατάει τα κλειδιά δεν έχει πρόσωπο, απλά προτείνει τα χέρια της σαν να στοχεύει. Το πρόσωπο που είναι στο κλουβί φαίνεται γυναικείο, είναι αυτό που πρέπει να μείνει μακριά του γιατί είναι οι κακούργοι. Κάτω υπάρχει η πινακίδα που γράφει μοναξιά. Εδώ φαίνεται ο κίνδυνος να έρχεται από την ίδια τη μητέρα, η οποία αναπαρίσταται με μια γυναικεία σαγήνη, είναι τα έντονα κόκκινα χείλη της που μιλάνε. Το κλουβί τον κρατά μακριά από την επιθυμία της για εκείνον. Από την άλλη, όταν είναι μακριά της αισθάνεται τη μοναξιά αλλά κοντά της ενεργοποιείται η αιμομικτική επιθυμία. Πάνω σε αυτή την έντονα απειλητική κατάσταση για τον ίδιο, κατασκευάζει μια μητέρα με κλειδιά, κλειδιά με φαλλική δύναμη που μπορούν να κλειδώνουν και να διασφαλίζουν το νόμο, καθώς η γυναίκα- μητέρα μένει μακριά του. Οι επιπτώσεις της μοναξιάς που έχει αυτή η απομάκρυνση μπορεί να αντιμετωπισθεί με τη φαλλική λειτουργία που έχει το κλειδί και τον καθιστά ικανό να

αντέξει αυτή τη ματαίωση για τον έρωτα της μητέρας. Είναι κάτι από τη συμβολική αποκοπή, η οποία μπορεί να τον κινητοποιήσει στο να φτιάξει μια επιθυμία μακριά από αυτήν. Είναι σημαντικό σε αυτό το ιχνογράφημα ότι η μητέρα φέρει το νόμο για τον Φιλοκλήτη. Εκείνη κρατάει κάτι από τη δύναμη του νόμου στα χέρια της. Η απουσία του νόμου από την πλευρά του πατέρα είναι έντονα αισθητή. Ο πατέρας σε όλη αυτή την εσωτερική σκηνή που αποτυπώνει το ιχνογράφημα φαίνεται να απουσιάζει. Ο νόμος είναι από την πλευρά της μητέρας και αυτό φτιάχνει κάτι από το σύμπωμά του.

Ο «Γάμος» με τη Μητέρα

Ο Φιλοκλήτης σε αυτή τη συνάντηση μόλις κάθεται αρπάζει την υδρόγειο σφαίρα και προσπαθεί να τη διαλύσει. Έχει μια έντονη περιέργεια για αυτή. Τελικά κατορθώνει και την κάνει τέσσερα κομμάτια ενώ στη συνέχεια προσπαθεί να τα ενώσει, αλλά αυτό είναι αδύνατο. Δεν εγκαταλείπει, θέλει να δείξει ότι θα τα καταφέρει, τελικά όμως εγκαταλείπει. Αυτά τα τέσσερα κομμάτια, η μπάλα που είναι η Γη, η βάση, ένας σιδερένιος πύρος που στηρίζει τη γη πάνω στη βάση και μια βίδα που τα σταθεροποιεί όλα μαζί, στα χέρια του Φιλοκλήτη δόθηκε «μάχη» για να ενωθούν ξανά αλλά αυτό φάνηκε να είναι ακατόρθωτο. Η μανία του να τα κάνει να σταθούν και η υδρόγειος σφαίρα να πάρει μια αυτοτελή μορφή, όπως είχε πριν πέσει στα χέρια του, δεν κατέστη εφικτή. Προσπαθούσε να επιβάλλει ένα νόμο στα πράγματα αλλά αυτό δεν δούλεψε, δεν μπορούσε να βρει τον τρόπο για το πώς αυτά συνδέονται μεταξύ τους και στο τέλος εγκατέλειψε. Η σκηνή αυτή έδειξε το τέλος της υπομονής του σε αυτό που θέλει συγκέντρωση, δοκιμή και προσπάθεια μέχρι να έρθει το τελικό αποτέλεσμα. Έλειπε κάτι από το νόμο του πατέρα που κάνει τα πράγματα να δουλεύουν με τάξη, ψάχνοντας ποιο είναι το σωστό και με ποια σειρά γίνονται τα πράγματα στη ζωή του υποκειμένου.

Ύστερα από αυτό, πιάνει το μπλοκ με τα λευκά φύλλα και τους μαρκαδόρους και ξεκινάει να ζωγραφίζει με μανία, δε λέει τίποτα. Απλά έχει καταπιαστεί με έντονο ενδιαφέρον σε αυτό που κάνει, φαίνεται να φτιάχνει κάτι αρκετά σπουδαίο για τον ίδιο. Υπάρχουν αρκετοί σταυροί πάνω στο χαρτί και κάποιες μορφές χωρίς ιδιαίτερη σαφήνεια. Όταν ολοκληρώνει, τον ρωτώ τί έχει ζωγραφίσει. Γελάει πονηρά, περιμένει κάτι να καταλάβω, να δείξω μέσα από το βλέμμα ή κάποιο σχόλιο. Περιμένω. *«Είναι ο γάμος με τη μαμά μου. Είμαστε στην εκκλησία και παντρευόμαστε»* αναφέρει. Αυτή είναι η νύφη με το νυφικό, λέει, και μου το δείχνει και αυτός εγώ, φοράω κουστούμι. Είναι αρκετά χαρούμενος όταν το διηγείται όλο αυτό. Τα χρωματιστά που φαίνονται αριστερά και δεξιά ψηλά στο ναό είναι ο στολισμός της εκκλησίας και έξω, συνεχίζει, αυτά είναι τραπέζια, είναι το γεύμα για τους καλεσμένους, θα πει. Στη συνέχεια γυρίζει σελίδα και κάνει

αφηρημένα σχήματα ενώ περιγράφει μια μάχη που κάνει σε ένα video game που παίζει στο σπίτι του (Ζωγραφιά 3).

Ζωγραφιά 3

Όλο αυτό, όπως έχει αποτυπωθεί, φαίνεται σαν μια εικόνα, αναπαράσταση στο βάθος του ασυνειδήτου. Χωρίς ακριβή περιγράμματα, με αρκετά αφαιρετικό τρόπο αποτυπώνει κάτι από την επιθυμία του υποκειμένου. Μια αλήθεια πάνω στον αιμομικτικό έρωτα, κάτι εκεί από τα υπολείμματα του οιδιπόδειου. Δεν υπάρχει ίχνος απαγόρευσης σε αυτό που ζητά. Δεν υπάρχει κάπου η θέση του συμβολικού πατέρα ή όπως αυτή υπάρχει φαίνεται να κλονίζεται. Το ικνογράφημα απαντά στο αίτημα της μητέρας. Είναι ένας πόθος από την άλλη πλευρά και το ακούμε από την ίδια τη μητέρα, η οποία στη συνάντηση που είχε με τον αναλυτή αναφέρει πόσο χαρούμενη την κάνει το γεγονός ότι μπορούν και μοιράζονται μαζί με το γιό της την κουζίνα και τις έγνοιες για το σπίτι. Αυτή η φανταστική σκηνή με αυτόν τον τρόπο οργάνωσης και για τους δύο είναι μια ιδιαίτερη στιγμή για μια απαγορευμένη ικανοποίηση, έξω από έναν πατέρα. Κάπως η συνάντηση του Φιλοκλήτη με την αιμομικτική απαγόρευση έχει έναν ρευστό χαρακτήρα. Δεν φαίνεται να θέλει να παραιτηθεί από την απόλαυση με τη μητέρα του, να αποτελεί μια υποκατάσταση της φαλλικής της φαντασίωσης πάνω του. Δεν αποκλείει από τον εαυτό του ότι μπορεί να απολαύσει τη μητέρα του. Είναι αυτός ο “χαρισματικός” Άλλος για αυτήν σε μια ισοδύναμη συνθήκη υποκατάστασης. Το παιδί με τα πολλά «χαρίσματα», με τις πολλές δυνατότητες που ξεχωρίζει για αυτή τη μητέρα που προβάλλει τα γυναικεία της χαρίσματα. Συχνά, όπως έχει η ίδια πει, βλέπει το στήθος της και κάνει κολακευτικά

σχόλια. Αυτό δε δείχνει να την ενοχλεί. Το σήθος, αναφέρει η μητέρα, δεν είναι τόσο σημαντικό για να το δει ένα παιδί. Βρίσκει με αυτόν τον τρόπο το δρόμο της εκλογίκευσης, χωρίς να ακούει τα κολακευτικά σχόλια που κάνει ο Φιλοκλήτης. Η μητέρα είναι μια ανοικτή πρόκληση για εκείνον, ένας απαγορευμένος πειρασμός. Στη ζωγραφιά βλέπουμε αρκετά φαλλικά σύμβολα, όπως είναι οι σταυροί και το καμπαναριό, σύμβολα που μιλάνε και φέρουν τον νόμο. Φαίνεται εδώ ο νόμος των συμβόλων να εκπροσωπεί πιθανώς τη δύναμη που έχει αυτή η αιμομικτική σχέση ή όλο αυτό που συμβαίνει με τη μητέρα και τον Φιλοκλήτη να λειτουργεί κάτω από τη «μύτη» του πατέρα. Δεν φαίνεται να υπάρχει αυτή τη στιγμή κάτι να τον σταματά από αυτή την ερωτική του επιθυμία, η οποία αποτυπώνεται ανοικτά για το τι θέλει από τη μητέρα: να είναι η γυναίκα του.

Ένα Προ-αποφασισμένο Τέλος

Αν και ακολούθησαν κάποιες συναντήσεις ακόμη με τον Φιλοκλήτη, δυστυχώς οι γονείς του επέλεξαν να τον σταματήσουν από τις συνεδρίες. Απία στάθηκε ένα σεμινάριο μιας ψυχολόγου, που παρακολούθησε η μητέρα, για χαρισματικά παιδιά. Η μητέρα μίλησε με την ψυχολόγο για τον Φιλοκλήτη, για τη διαγνωστική εκτίμηση που λέει ότι είναι χαρισματικός κλπ. Τελικά, αποφάσισαν με τον άνδρα της, ύστερα από πρόταση της μητέρας, να τον εντάξουν σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης για χαρισματικά παιδιά. Σε αυτό το σημείο σταμάτησαν και οι συναντήσεις με τον αναλυτή. Με το πέρας της τελευταίας συνεδρίας ο πατέρας λέει στον Φιλοκλήτη ότι θα ξανάρθουν μετά το καλοκαίρι και ο ίδιος συμφωνεί. Από τότε έχουν περάσει κάποια χρόνια, η οικογένεια δε φάνηκε ξανά.

Συζήτηση

Ο Λακάν ορίζει το σύμπωμα μέσω της απόλαυσης (Στρως, 2005). Το προσδιορίζει ως επιστροφή της αλήθειας στις ρωγμές της. Δηλαδή, το υποκείμενο απολαμβάνει μέσα από το σύμπωμά του. Ο Φιλοκλήτης βιώνει μια οδύνη μέσα στις εκφάνσεις του συμπώματος (που χαρακτηρίζεται Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας - ΔΕΠΥ), έχει όμως μέσα του κάτι από τη δική του αλήθεια που μιλάει. Είναι αρκετά αναστατωμένος με τις ερωτικές ασυνείδητες επιθυμίες της μητέρας. Στέκεται φαλλικά δίπλα της μέσα από την υπόσταση του «χαρισματικού συντρόφου». Είναι «διεγερμένος» στις προσκλήσεις αυτής της γυναίκας που για το αντικείμενο-βλέμμα αναπαριστά το ποθητό. Πολλές φορές το παιδί παίρνει μορφή μέσα στις ασυνείδητες φαντασιώσεις των γονιών (Μοκό, 1997). Είναι αυτό που κρύβεται στις επιθυμίες τους. Επιθυμίες που δεν είναι συνειδητοποιημένη γνώση, που δεν κατανοούνται ούτε στην έκφραση μιας συνειδητοποιημένης υποχρέωσης. Σύμφωνα με την Welldon (2015), η ικανότητα της

γυναίκας να τεκνοποιεί είναι μια μοναδική εμπειρία, επηρεάζει όχι μόνο τη συναισθηματική ζωή της αλλά και τις ψυχικές της αναπαραστάσεις. Μέσα σε αυτές τις αναπαραστάσεις έρχεται να συναντήσει το παιδί, να του δώσει υπόσταση και μορφή, αυτό που θα «κατασκευάσει» ό,τι είναι για εκείνη. Ο Φιλοκτίτης μπαίνει στη θέση του φαλλού για τη μητέρα και μέσα από αυτό ξεπερνά τις αιμομικτικές απαγορεύσεις. Η μητέρα τώρα μπορεί να είναι «δική του» και «αυτός δικός της». Έχει λάβει για αυτή φαλλική αξία, έχει γίνει για την ίδια το πιο προσφιλές αντικείμενο. Η μόνη άμυνα σε αυτή την πρόκληση είναι να κατασκευάσει το σύμπωμά του, το οποίο ομολογεί με τον πλέον ενδόμυχο πόθο, την ερωτική επιθυμία για τη μητέρα. Η συνάντηση με αυτόν τον πόθο είναι στις συμβολικές απαγορεύσεις και για αυτό γίνεται ακόμη πιο επώδυνη. Ο Φιλοκτίτης είναι στο μεταίχμιο, να απαντά στις απαιτήσεις της μητέρας ως γυναίκα, χωρίς να σταματά να της υπενθυμίζει με το σύμπωμά του ότι υπάρχει και μια άλλη ανάγκη: αυτή του παιδιού.

Οι λειτουργίες της μητέρας και του πατέρα δεν μπορεί να καταργηθούν μέσα από μια γενική επίκληση στη γονεϊκότητα (Recalcati, 2017). Πολλές φορές οι μορφές της γονεϊκότητας αποκλίνουν από τον αρχικό στόχο. Δεν είναι απλά αυτό που ονομάζεται πατέρας ή μητέρα, ούτε μόνο οι συνειδητές προθέσεις τους που στις περισσότερες των περιπτώσεων συνάδουν με έναν ρόλο που φέρει το όνομά τους. Οι γονείς ακολουθούν προθέσεις άγνωστες στη συνείδηση και πολλές φορές εν αγνοία τους περιμένουν ικανοποίηση από το παιδί τους. Αυτός ο αναγεννημένος ναρκισσισμός που φέρνει το παιδί με τη γέννησή του, σύμφωνα με τον Freud, το αναπαριστά ως το αντικείμενο εκπλήρωσης της προσωπικής επιθυμίας των γονέων και το παγιδεύει στη “λιβιδινική” οικονομία των φαντασιώσεών τους. Το παιδί αυτό το συνειδητοποιεί από τις απαιτήσεις τους και τοποθετεί τον εαυτό του στην επιθυμία του Άλλου. Τίποτα δεν μπορεί να κρύψει από ένα παιδί αυτό που αναπαριστά η ασυνείδητη επιθυμία του γονέα (Tisseron, 2014). Για αυτό και τα γνωρίσματα του συμπώματος έχουν πολλαπλές σημασίες: είναι τα διαφορετικά επίπεδα που συγκροτείται ένα υποκείμενο στην ανάγκη του να απαντήσει στις ασυνείδητες απαιτήσεις που έχει ένας γονέας.

Το σύμπωμα μπορεί να κρύβει για το ίδιο το υποκείμενο μια θέαση από την απαγορευμένη αλήθεια. Στην περίπτωση του Φιλοκτίτη οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί κ.α. γίνονται οι Άλλοι του συμπώματος. Η ΔΕΠΥ, όπως εκτιμήθηκε το σύμπωμά του, είναι ο πανικός του για να αποφύγει την αιμομικτική επιθυμία. Αν και ο ίδιος κάνει προσπάθειες να παραιτηθεί από αυτό, εισέρχεται σε μια μεταβίβαση με έναν αναλυτή, δίνει ένα μέρος της αλήθειας του, η μητέρα ως ένας Άλλος της απόλαυσης, αποφασίζει τελικά για τη χαρισματοσκόπιότητά του.

Βιβλιογραφία

- Dolto, F. (2006). *Σεμινάριο Ψυχανάλυσης Παιδιών*. (Α' Τόμος). Αθήνα: Εστία.
- Λακάν, Ζ. (2013). *Τα Ονόματα του Πατρός*. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Lacan, J. (2013). *Le Séminaire, Livre VI (1958-1959). Le Désir et son Interpretation*. Paris: La Martinière.
- Lacan, J. (2015). *Transference: The Seminar of Jacques Lacan. Book VI, Polity*.
- Μοκό, Ζ. (1997). *Ψυχανάλυση και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Nasio, J.D. (2010). *Πέντε Παραδόσεις πάνω στη Θεωρία του Jacques Lacan*. Αθήνα: Πατάκη.
- Recalcati, M. (2017). *Τα Χέρια της Μητέρας. Επιθυμία, φαντασιώσεις και κληρονομιά της μητέρας*. Αθήνα: Κέλευθος.
- Tisseron, S. (2014). *Οικογενειακά Μυστικά*. Αθήνα: Άγρα.
- Strauss, M. (2005). *Τι είναι Εύρημα. Δοκίμια για τη Λακανική Ψυχανάλυση*. Αθήνα: Κατάρτι.
- Welldon, E.V. (2015). *Μητέρα, Αγία, Πόρνη. Η σκοτεινή πλευρά της μητρότητας*. Αθήνα: Ανατολικός.